
GAUDEO

INSTRUCTIE

Voor de

PREDIKANTEN

en de

ZIEKENTROOSTERS

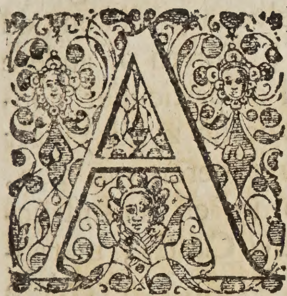
Te AMSTERDAM,

By ADRIAAN WOR, Drukker van de Ed. Ed. Heeren Repreſentanten van zyne *Doorlugtige Hoogheit* en verdere Heeren Bewinthebberen van de Ooſt Indiſche Compagnie. *Met Privilegie.*

INSTRUCTIE
Voor de
PREDIKANTEN
en de
ZIEKENTROOSTERS,

Die zig in den dienst van de Generaale Nederlantsche Geoctroyeerde Oost Indische Compagnie zullen willen begeeven.

I.

lle Predikanten en Ziekentroosters zullen zig, in de bedieninge van hun ampt en beroep reguleeren naar de ordre en de particuliere instructie, die hun, met approbatie van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, ten dien einde by de Classes in de respective Steden van de Kameren van de Compagnie, alwaar zy aangenoomen zyn, mede gegeeven zullen worden, en voorts, zoo veel de civile conservatie en de burgerlyke gehoorzaamheit aangaat, zoo in Indië als op de reize, gelyk als alle andere officiers en dienaars van de Compagnie, aan de gestelde Overheden, zoo wel te water als te lande, onderworpen zyn, en zig voorts in alles, niets uytgezondert, moeten reguleeren naar den generaalen Artikelbrief, en deeze en andere Instructien, by de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen alhier, of wel by den Gouverneur Generaal en Raaden van Indië gemaakt, of nog te maaken.

Waar naar de Predikanten en Ziekentroosters zig zullen hebben te reguleeren.

I I.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen goede zorge draagen, en by de Overheden van de respective schepen en op de Comptoiren altyt helpen bevorderen, dat des morgens en des avonts de publicque gebeden met behoorlyken aandagt by hun gedaan, en by al het volk, inzonderheit by die geenen, die over anderen gestelt zyn, zonder eenig verzuym, 't en ware ingevalle van ziekte of andere nootwendige gelegenheit, bygewoont

Zullen zorge draagen voor de publicque gebeden, en het geen daar toe behoort.

en waargenomen worden: als ook dat des Zondags, de voor en namiddags vermaaningen, en andere Christlyke oefeningen en gebeden en voorts in de week, zoo wanneer, en zoo dikwyls als het zelve gevoeglyk zal konnen geschieden.

III.

Zullen niet verzuymen, de zieken te bezoeken en vertroosten, zo dikwyls het van noode is.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen niet verzuymen, de Zieken daaglyks te bezoeken en te vertroosten, en alle goede troostlyke vermaaningen en onderwyzingen ter zaligheit aan hun te doen, zoo menigmaal als de gelegenheit het vereischen zal.

IV.

Zullen zig met de scheeps, en andere regeeringe, ende aankleeven vandien, niet bemoeien.

De Predikanten zoo wel als Ziekentroosters zullen zig met geenerhanden zaaken bemoeien of zig dezelven aantrekken, de regeeringe van de Schepen, Comptoiren, Forten of andere plaatsen van de Compagnie in 't generaal of particulier concerneerende (als buyten hun beroep en vocatie zynde) maar zig alleen met den Godsdienst, en in 't uytvoeren van dien, getrouw en naarstig kwyten, naar de ordre en de Instructien hun, zoo als gezegt is, by de respective Classes, met approbatie van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, mede gegeeven.

V.

Zullen met alle schepen aan de respective Classes en Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen overschryven den staat van de kerken en schoolen.

Hunne brieven voor het vertrek van de retourschepen aan den Gouverneur Generaal en Raaden over te leveren.

Zullen aan particuliere persoonen niet mogen schryven de zaaken van Indië aangaande.

Zullen ook met alle Schepen, zoo wel aan de respective Classes, van welken zy, met approbatie van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, hunne ordres en Instructien ontfangen hebben, als ook aan de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen zelve, den staat en de gelegenheit van de religiezaaken en de Schoolen overschryven en hunne brieven, voor het vertrek van de Retourschepen, aan den Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië overbehandigen, omme (naar vereisch van zaaken) by de opgemelde Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen op alles goede ordre gestelt te worden; zonder nogthans aan dezelve Classen of ook aan eenige particuliere persoonen, maar alleen aan de voornoemde Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, iets te schryven, den stant, staat en de gelegenheit, zoo van de politie, oorloge, als koophandel in Indië concerneerende.

VI. Zul-

V I.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen zig mede wagten, dat zy de Eerste Gezagvoerders van de schepen of andere Overheden te water of te lande in hunne predikatiën of vermaaningen, nog ook elders of andersints, voor den volke, en in het openbaar, of met zoodaanige aanwyzinge en particularisatie van feit, persoon of ampt, niet bestraffen, dat zy dezelven daar door in kleinagtinge van den geenen, waar over zy gestelt zyn en te gebieden hebben, zouden mogen brengen;

Zullen zig wagten, de Overheit, in presentie van het volk te bestraffen en daar door in kleinagtinge te brengen.

V I I.

Maar zullen alle gebreken in 't generaal, en byzonderlyk de fauten van de Overigheden, die zig, het zy met woorden of werken, tegens de behoorlyke discipline zouden mogen vergreepen hebben, in 't particulier berispen en hen vermaanen en waarschouwen: en voorts in hunne publicque predikatiën of vermaaningen alle zonden en gebreken, niet dan in 't generaal, bestraffen en aanroeren, zonder iemant, 't zy door zyn ampt, of andere circumstantiën, veel min by zynen naame zoodanig aan te wyzen, dat hy daar door by den volke bekent mogte worden, waaruyt onder het gemeene volk, zoo wel bootsgezellen als soldaaten, niet anders, dan alle desordre en klienagting, zelf ook van den Godsdienst, spruyten kan:

Zullen de gebreken in 't generaal, en de fauten van de Overheden aan dezelven in 't particulier bestraffen.

V I I I.

Zonder dat wy nogtans hier mede den Predikanten en Ziekentroosters willen verbieden, alle ydele of Godslasterlyke propoosten, of ook eenige ontugtige ende onbehoorlyke actien, in 't openbaar, of in hun byweezen gedaan, naar gelegenheit van zaaken, met bekwaame vermaaningen en berispingen te bestraffen, op dat zy, door hunne stilzwygende presentie, dezelven niet schynen te approbeeren, en in hun ampt nalaatig te weezen, of iemant eenig onbehoorlyk respect toe te draagen.

Zonder nogthans na te laaten alle ydele en Godslasterlyke propoosten in 't openbaar te bestraffen.

I X.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen, boven hnnne bedongen gagie, ook overal, geduurende hunnen dienst, zoo wel te water als te lande, met en nevens de Kooplieden, Schippers, en andere Officieren van de Compagnie, van behoorlyke tafel, en montkosten of rantsoen verzorgt worden: en dien volgens zoo op de Schepen, als Comptoiren of Forten van de Com-

Zullen van tafel en behoorlyke mont-kosten of rantsoen boven hunne gagie verzorgt worden.

pagnie, aparte plaatſen tot hunne ruſt, ſtudie en meditatie hebben, en altyt nevens de Kooplieden en andere Officieren getracteert worden, en de Compagnies tafel in de kajuyt genieten in ordre als volgt; eerſt te water of te Scheep, de Koopman, en te lande, de Directeur of Vicecommandeur van de plaats, daar na de Schipper, te water; en te lande, de eerſte of opperſte Koopman in eenig Comptoir; ten derde, de Predikant, zoo 'er een is, zoo niet, de Onderkoopman; ten vierde de Ziekentrooſter; ten vyfde, de Opperſtuurman; en ten laatſte de Sergeanten over de ſoldaaten; of in zulke ordre, als hun voor het afvaaren van de Schepen by de Repreſentanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen gezegt en geordonneert zal worden.

X.

De ongetrouwden zullen tien, ende de getrouwden vyftien jaaren verbonden zyn, de Compagnie te dienen.

De Predikanten en Ziekentrooſters zullen gehouden en verbonden zyn, de Compagnie in Indië in hun beroep of vocatie de tyt van tien jaaren te dienen, te verſtaan de ongetrouwden, maar de getrouwden, die met hunne vrouwen en familiën gaan, gelyk alle andere getrouwde Officiers en dienaars van de Compagnie, de tyt van vyftien jaaren, zonder de uyt of wederom reizen daar in te rekenen: behoudens, dat zy, na het verloop van de eerſte vyf jaaren in tractament en gagie zullen worden verhoogt, by aldien en voor zoo veel de Gouverneur Generaal en Raaden van Indië bevinden, derzelver dienſten dit te meriteeren;

X I.

Zullen na expiratie van hun verbant in dienſt mogen continueeren, zonder nieuw verbant te maaken, en met verbeteringe voor twee of drie jaaren gecontinueert worden.

Na de expiratie van welk verbant, de Predikanten en Ziekentrooſters, met conſent van den Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië, of wel van den Vicegouverneur of Directeur van de plaats of andere Raaden, daar zy zyn, in hunnen dienſt op de gagie hun te vooren toegelegt, zoo veel jaaren zullen mogen continueeren, als hun goetdunken zal, zonder als dan gehouden te zyn, zig voor eenige zekere tyt van jaaren wederom te verbinden, dog by aldien zy zig, na de expiratie van de verbonden tyt, nog twee of drie jaaren in dienſt van de Compagnie willen verbinden, zullen zy van vyftien tot twintig guldens ter maant verbetert mogen worden, na dat de reſpective Overheden, ter plaatſe van hunne reſidentie, met hun zullen konnen accordeeren, mits nogthans dat hunne gagie in 't geheel niet zal mogen ſurmonteeren hondert en twintig guldens ter maant.

XII. Be-

XII.

Behoudens, dat het altyt in het vermogen van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen zal weezen, de Predikanten en Ziekentroosters te rug te ontbieden, zonder gehouden te zyn, van zoodanige opontbiedinge eenige reden te geeven: gelyk ook de Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië dezelven wederom te rugge mogen zenden, en hunnen verderen dienst opzeggen, naar dat zy, ten dienste van de Compagnie, ruste en stigtinge van de Kerken in Indië, bevinden zullen te behooren.

Zullen by de Representanten van zyn Hoogheit en verdere Bewinthebberen opontboden, Als ook by den Gouverneur Generaal opgezonden mogen worden.

XIII.

Indien eenig Predikant of Ziekentrooster op de reize naar Oost Indië, of aldaar binnens lants mogt koomen te sterven, en een Weduwe, Kint of Kinderen na te laaten, het zy aldaar ofte hier te lande, zullen dezelve Weduw, Kint of Kinderen alsdan niet alleen genieten de gagie tot den doot van den overledenen, maar alzulke Weduw, Kint of Kinderen, die mede op de reize of in Oost Indië mogten geweest zyn, zullen ook bekwaamlyk, als zy 't begeeren, zonder hunne kosten naar huys gebragt, en voorts in alles getracteert worden, volgens de Resolutie ter Vergaderinge van de Zeventienen den 30 September 1647, op 't stuk van de Predikanten en hunne Weduwen genoomen.

Zullen in Indië of op de reize derwaart koomende te sterven, hunne weduwen en kinderen zonder hunne kosten naar huys mogen keeren, En voorts in alles getracteert worden, volgens de Resolutie van de Zeventienen in dato den 30 Sept. 1647.

XIV.

De nagelaaten schriften en papieren van de Predikanten en Ziekentroosters zullen na hun overlyden geinventariseert, bezegelt en beslooten aan de Compagnie overgezonden worden.

Hunne nagelaaten schriften geinventariseert aan de Compagnie over te zenden.

XV.

Eindlyk zullen de Predikanten en Ziekentroosters, in den dienst van de Compagnie naar Indië vaarende, niet vermogen van de respective Classes eenige andere Instructie, nopens de bedieninge van hun ampt, mede te neemen, dan die geene, die, gelyk hier vooren gezegt is, by eenige Representanten van zyne Hoogheit of andere gecommitteerde Bewinthebberen uyt de respective Kameren van de Compagnie, alwaar zy aangenoomen zyn, nevens de Predikanten van hun Classis, ondertekent zal weezen, na de welke, en geen andere, zy gehouden zullen weezen, zig te reguleeren.

Zullen geen andere Instructie van hun Classis mogen mede nemen, dan die by de Representanten van zyne Hoogheit of andere gecommitteerde Bewintbebberen, daar zy aangenomen zyn, mede ondertekent zyn.

Aldus

Aldus gedaan, geordonneert, en gearresteert, ter Vergaderinge van de Zeventienen, representeerende de Generaale Nederlandsche Geoctroyeerde Oost Indische Compagnie, den 12 October 1657. en in den naam van dezelve ondertekent, binnen

Als Representanten van zyne Hoogheit. *Als Bewinthebberen.*

Welke bovenstaande Instructie my ondergeschreeven, als beschreiden op het Schip, genaamt

wel en distinctlyk voorgeleezen zynde, heb ik belooft, gelyk ik beloove by deezen, my naar den inhout van dien te zullen reguleeren, mitsgaders de ordres, daar by gegeeven, te zullen nakoomen, en agtervolgen. Actum in

MORGENGEBED.

O eeuwige, almagtige God en Vader! Gy hebt den aardbodem en de zee met haare baaren, ſtroomen en winden uyt niet geſchapen, en regeert, door uwe almogende kragt, dezelve geduuriglyk in heiligheit en geregtigheit, zoo dat 'er geen ongeluk geſchiedt, nog te lande, nog ter zee, zonder uwen heiligen wille. Wy looven en danken U uyt den gront onzer herten, dat gy den voorleden nagt zoo getrouwlyk voor ons gewaakt hebt, en ons met gezontheit en voorſpoet laat aanſchouwen de klaarheit des tegenwoordigen dags. Wy bidden U: wil ons deezen aanſtaanden dag, mitsgaders alle de dagen onzes leevens, genadiglyk bewaaren voor alle ſchaden naar ziel en ligchaam. Bevryd ons door uwe bermhertigheit voor alle ſchadelyke ſtormwinden, onweder en alle andere zeenooden. Verleen ons goet weder en bekwaamen wint, op dat wy onze aangenoomen reize voorſpoediglyk mogen volbrengen tot uwes naams prys en eere, dienſte onzes Vaderlants, en trooſt der geenen, welken daar aan in het byzonder is gelegen. Bewaar ons insgelyks voor alle gewelt en listige aanſlaagen van booze Christenen, Mahometaanen en Heidenen: en op dat wy zoodanige genade van U verkrygen mogen, wil ons, naar uwe belofte, vergeeven alle onze menigvuldige zonden en misdaaden, om het heilig lyden en bloet vergieten van onzen Zaligmaker Jezus Chriſtus, want zy zyn ons van herte leet. Verſterk ons door uwen heiligen Geeſt, op dat wy door de aanlokkingen der zonden niet verleydt worden, en ons niet begeeven tot ligtvaardigheit, oneerlyk geſprek, tuyſchery, dronkenſchap, misbruyk of lasteringe uwes heiligen Naams, nog ook tot ongeregtigheit, twist, gekyf of vegtery tegen onzen naasten; maar opdat wy, als waare Christenen, ons benaarſtigen, om in de vreeze uwes heiligen Naams, met ſoberheyt, maatigheit en gehoorzaamheit uwer geboden, en der geenen, die over ons gestelt zyn, te leeven. Wil de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, de Heeren Staaten van de reſpective Provintien, zyne Doorlugtige Hoogheit, den Heere Prinſe van Oranje en Naſſau, de Hee-

ren Hoogſtdeszelfs Repreſentanten en de verdere Heeren Bewinthebberen van de Generaale Nederlantſche Ooſt Indiſche Compagnie en de verdere Overigheit, die het U belieft heeft, over ons te ſtellen, genadiglyk bewaaren, verleen hun wysheit en verſtant, op dat zy de ampten, hun bevolen, in uwe Heilige vreeze mogen bedienen tot welſtant hunner onderzaaten. Beſcherm ons Vaderlant, mitsgaders de Landen, Plaatſen en Sterkten van deeze Compagnie, onder het zelve behoorende, neffens haare Scheepen, tegen alle gewelt en aanſlagen onzer vyanden. Wil ons, om de verdiensten van uwen Zoon, Jezus Chriſtus, onzen Zaligmaaker, genadiglyk verhooren, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

AVONT GEBET.

almagtige, eeuwige God en bermhertige Vader! Gy zyt de Harder en Bewaarder der Christenheit, die nimmermeer ſlaapt nog ſluymert. Wy bekennen, dat onze weetenſchap, waaken en alle onze middelen ganſch te vergeeſſch zyn, zoo gy niet zelf voor ons waakt tot onze bewaaringe: wy bidden daarom; wil ons genadiglyk deezen aanſtaanden nagt voor alle ſchade, naar ziel en ligchaam behoeden. Bevrydt ons voor allerlei verderf en nadeelen, die ons door onweder, ſtormwinden of ongezontheit van lugt, zouden mogen overkoomen. Bewaar ons, door uwe almogende kragt, voor alle gewelt en aanſlagen onzer vyanden, opdat wy, met gezontheit en voorſpoet, den dag van morgen mogen aanſchouwen; en overmits gy de donkerheit des nagts geordineert hebt, om te ruſten, gelyk gy de klaarheit des dags hebt geſchaapen, om te arbeiden: zoo bidden wy: geef, dat onze ligchaamen in vrede en ſtilheit rusten mogen. Matig onzen ſlaap, opdat wy dien gebruyken tot nootdruft, en onze zwakke en vermoeide ligchaamen, daar door verſterkt zynde, dies te bekwaamer mogen weezen, om te draagen den laſt van den dag van morgen; en als wy rusten zullen naar den ligchaame, zoo geef, dat onze zielen altyt wakker blyven in uwe liefde en in de liefde tot onzen naaſten, opdat onzen ſlaap tot uwe

eere geschiede. Verligt de oogen onzes verstants, opdat wy in den nagt der zonden niet ontslaapen, maar altyt wagten op uwe genade en bermhertigheit. Wy bekennen, dat wy deezen dag niet toegebragt hebben zonder grootlyks tegen u gezondigt te hebben. Wy bidden daarom: wil met uwe groote genade en bermhertigheit, en met de verdiensten van het heilig lyden en sterven van uwen Zoon Jezus Christus, bedekken onze menigvuldige zonden en overtreedingen, gelyk gy met de donkerheit des nagts alle zaaken op den aartbodem en de zee bedekt, op dat wy, door onze misdaaden, van uwe genade niet verstooten worden. Wil ons Vaderlant genadiglyk bewaaren. Geef rust en troost allen kranken, bedroefden en aangevogten herten, door onzen Heere en Zaligmaaker Jezus Christus, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

GEBET
IN
NOOTWEDER.

Bermhertige Godt, genadige Hemelsche Vader! Gy regeert, door uwe alvermogende kragt, alles, wat 'er geschiedt, boven in den Hemel en beneden op de aarde en op de zee; en dat, als een regtvaardig Regter in heiligheit en geregtigheit. Wy bekennen, dat wy, door onze menigvuldige zonden, allerlei straffen en plaagen verdient hebben en overzulks allen te zamen waardig zyn, door deeze tegenwoordige tempeesten en onweder te vergaan; maar overmits gy een bermhertig God en een genadig Vader zyt en niet begeert den doot en het verderf der zondaaren, maar veel meer onzer aller bekeeringe en zaligheit, tot welken einde Gy uwen eeniggeboren Zoon in de werelt gezonden hebt, opdat wy, door het waaragtig geloof in zynen heiligen naam eenen vryen toegang zou-

den hebben tot den troon uwer genade. Wy bidden derhalve, dat gy ons, om het heilig lyden van uwen Zoon Jezus Chriſtus, onzen Zaligmaaker, genadiglyk wilt vergeeven onze menigvuldige zonden, misdaaden en overtreedingen, want zy zyn ons van herte leet. Bewaar ons en ons ſchip en goederen genadiglyk in dit tegenwoordige nootweder: ſtil de ſtormwinden en de baaren: geef ons voorzigtigheit en goeden raat, en wapen ons met een manlyk en onvertſaagt herte, opdat wy, uyt deeze tegenwoordige perykelen en gevaaren, door uwe groote bermhertigheit verlost weezende, nieuwe oorzaake mogen hebben om U van herte te danken over uwe heerlyke weldaaden. Verhoor ons, ô bermhertige God en Vader, om de verdienſten van uwen lieven Zoon, Jezus Chriſtus, die ons aldus heeft bevolen te bidden:

Onze Vader, &c.

EEN

DANKZEGGING.

O bermhertige God en Hemelſche Vader! ontſteek onze herten en open ons den mont, op dat wy U met vuurigheit looven en danken mogen voor alle uwe heerlyke weldaaden, die zo menigerlei zyn, dat het ons onmogelyk is, die te verhaalen; gelyk wy U van herte danken, omdat gy ons zoo genadiglyk uyt het voorgaande nootweder en gevaarlykheit des doots met behoudenisſe van ſchip en goederen verloſt hebt. Wy bidden U, ô getrouwe God en genadige Vader! wil ons en onze ſchepen behouden in uwe Godlyke bewaaringe, op dat wy, door uwen genadigen zegen, onzen aangevangen ſchipvaart tot uwes heiligen naams eere en dienſt onzes Vaderlants, voorſpoediglyk volbrengen mogen. Verhoor ons, ô almagtige God en bermhartige Vader! om het heilig lyden en ſterven van uwen Zoon, Jezus Chriſtus, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

DANK-

DANKZEGGING
TOT
GOD,

Als de ſchepen zullen gekoomen zyn voorby de droogten van *Abrolho.*

O almagtige , bermhertige God en Vader ! wy danken en looven U van ganſchen herte voor uwe heerlyke en menigvuldige weldaaden , die gy ons zoo lange tyt hebt beweezen en nog geduuriglyk bewyst , als onder anderen, dat gy ons en onze ſchepen zoo genadiglyk tot op deezen tegenwoordigen dag bewaart hebt , zoo dat wy door uwen genadigen zegen onzen aangevangen zeevaart dus verre voorſpoediglyk volbragt hebben , dat wy gekoomen zyn voorby de droogten van Abrolho. Wy bidden , ô bermhertige God en Vader ! dat gy ons en onze ſchepen voor alle verderf en ſchade voortaan genadiglyk wilt bewaaren. verleen ons meer en meer goeden wint en bekwaam weeder. beſcherm ons tegen alle listige aanſlagen en openbaar gewelt der heidenen , Mahometaanen en booze Christenen. geef ons voorzigtigheit , goeden raat en naarſtigheit en wapen ons met ſtantvastige manlyke herten , opdat wy door een ligtvaardig vertrouwen , ſlapheit en ſlaauwhertigheit , ons zelven niet brengen in ſchade en zwaarigheit. verleen uwen Godlyken zegen over onze verdere reize , mitsgaders den handel van deeze Compagnie , dat dezelve met wysheit en beleit, en voorſpoediglyk mag worden volvoert , tot uwes naams prys en eere en tot dienſt van ons Vaderlant. En op dat wy dit alles van uw verkrygen mogen, zoo bidden wy , dat gy ons genadiglyk wilt vergeeven onze menigvuldige zonden en misdaaden , om het heilig lyden en ſterven van uwen Zoon, Jezus Chriſtus, on-

onzen Zaligmaker, want zy zyn ons van herte leet. Verhoor ons, ô getrouwe God en Hemelſche Vader! om de verdienſten van denzelven uwen Zoon, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

INSTRUCTIE

Voor de

PREDIKANTEN

en de

ZIEKENTROOSTERS

Te AMSTERDAM,

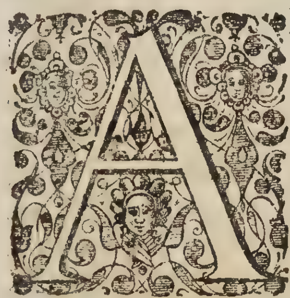
By ADRIAAN WOR, Drukker van de Ed. Ed. Heeren Repreſentanten van zyne *Doorlugtige Hoogheit* en verdere Heeren Bewinthebberen van de Ooſt Indiſche Compagnie. *Met Privilegie.*

INSTRUCTIE
Voor de
PREDIKANTEN
en de
ZIEKENTROOSTERS,

Die zig in den dienst van de Generaale Nederlantsche Geoctroyeerde Oost Indische Compagnie zullen willen begeeven.

I.

Waar naar de Predikanten en Ziekentroosters zig zullen hebben te reguleeren.

lle Predikanten en Ziekentroosters zullen zig, in de bedieninge van hun ampt en beroep reguleeren naar de ordre en de particuliere instructie, die hun, met approbatie van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, ten dien einde by de Classes in de respective Steden van de Kameren van de Compagnie, alwaar zy aangenoomen zyn, mede gegeeven zullen worden, en voorts, zoo veel de civile conservatie en de burgerlyke gehoorzaamheit aangaat, zoo in Indië als op de reize, gelyk als alle andere officiers en dienaars van de Compagnie, aan de gestelde Overheden, zoo wel te water als te lande, onderworpen zyn, en zig voorts in alles, niets uytgezondert, moeten reguleeren naar den generaalen Artikelbrief, en deeze en andere Instructien, by de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen alhier, of wel by den Gouverneur Generaal en Raaden van Indië gemaakt, of nog te maaken.

I I.

Zullen zorge draagen voor de publicque gebeden, en het geen daar toe behoort.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen goede zorge draagen, en by de Overheden van de respective schepen en op de Comptoiren altyt helpen bevorderen, dat des morgens en des avonts de publicque gebeden met behoorlyken aandagt by hun gedaan, en by al het volk, inzonderheit by die geenen, die over anderen gestelt zyn, zonder eenig verzuym, 't en ware ingevalle van ziekte of andere nootwendige gelegenheit, bygewoont

en waargenomen worden: als ook dat des Zondags, de voor en namiddags vermaaningen, en andere Christlyke oefeningen en gebeden en voorts in de week, zoo wanneer, en zoo dikwyls als het zelve gevoeglyk zal konnen geschieden.

III.

Zullen niet verzuymen, de zieken te bezoeken en vertroosten, zo dikwyls het van noode is.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen niet verzuymen, de Zieken daaglyks te bezoeken en te vertroosten, en alle goede troostlyke vermaaningen en onderwyzingen ter zaligheit aan hun te doen, zoo menigmaal als de gelegenheit het vereischen zal.

IV.

Zullen zig met de scheeps, en andere regeeringe, ende aankleeven vandien, niet bemoeien.

De Predikanten zoo wel als Ziekentroosters zullen zig met geenerhanden zaaken bemoeien of zig dezelven aantrekken, de regeeringe van de Schepen, Comptoiren, Forten of andere plaatsen van de Compagnie in 't generaal of particulier concerneerende (als buyten hun beroep en vocatie zynde) maar zig alleen met den Godsdienst, en in 't uytvoeren van dien, getrouw en naarstig kwyten, naar de ordre en de Instructien hun, zoo als gezegt is, by de respective Classes, met approbatie van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, mede gegeeven.

V.

Zullen met alle schepen aan de respective Classes en Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen overschryven den staat van de kerken en schoolen.

Hunne brieven voor het vertrek van de retourschepen aan den Gouverneur Generaal en Raaden over te leveren.

Zullen aan particuliere persoonen niet mogen schryven de zaaken van Indië aangaande.

Zullen ook met alle Schepen, zoo wel aan de respective Classes, van welken zy, met approbatie van de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, hunne ordres en Instructien ontfangen hebben, als ook aan de Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen zelve, den staat en de gelegenheit van de religiezaaken en de Schoolen overschryven en hunne brieven, voor het vertrek van de Retourschepen, aan den Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië overbehandigen, omme (naar vereisch van zaaken) by de opgemelde Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen op alles goede ordre gestelt te worden; zonder nogthans aan dezelve Classen of ook aan eenige particuliere persoonen, maar alleen aan de voornoemde Representanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen, iets te schryven, den stant, staat en de gelegenheit, zoo van de politie, oorloge, als koophandel in Indië concerneerende.

VI. Zul-

V I.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen zig mede wagten, dat zy de Eerste Gezagvoerders van de schepen of andere Overheden te water of te lande in hunne predikatiën of vermaaningen, nog ook elders of andersints, voor den volke, en in het openbaar, of met zoodaanige aanwyzinge en particularisatie van feit, persoon of ampt, niet bestraffen, dat zy dezelven daar door in kleinagtinge van den geenen, waar over zy gestelt zyn en te gebieden hebben, zouden mogen brengen; *Zullen zig wagten, de Overheit, in presentie van het volk te bestraffen en daar door in kleinagtinge te brengen.*

V I I.

Maar zullen alle gebreken in 't generaal, en byzonderlyk de fauten van de Overigheden, die zig, het zy met woorden of werken, tegens de behoorlyke discipline zouden mogen vergreepen hebben, in 't particulier berispen en hen vermaanen en waarschouwen: en voorts in hunne publicque predikatiën of vermaaningen alle zonden en gebreken, niet dan in 't generaal, bestraffen en aanroeren, zonder iemant, 't zy door zyn ampt, of andere circumstantiën, veel min by zynen naame zoodanig aan te wyzen, dat hy daar door by den volke bekent mogte worden, waaruyt onder het gemeene volk, zoo wel bootsgezellen als soldaaten, niet anders, dan alle desordre en klienagting, zelf ook van den Godsdienst, spruyten kan: *Zullen de gebreken in 't generaal, en de fauten van de Overheden aan dezelven in 't particulier bestraffen.*

V I I I.

Zonder dat wy nogtans hier mede den Predikanten en Ziekentroosters willen verbieden, alle ydele of Godslasterlyke propoosten, of ook eenige ontugtige ende onbehoorlyke actien, in 't openbaar, of in hun byweezen gedaan, naar gelegenheit van zaaken, met bekwaame vermaaningen en berispingen te bestraffen, op dat zy, door hunne stilzwygende presentie, dezelven niet schynen te approbeeren, en in hun ampt nalaatig te weezen, of iemant eenig onbehoorlyk respect toe te draagen. *Zonder nogthans na te laaten alle ydele en Godslasterlyke propoosten in 't openbaar te bestraffen.*

I X.

De Predikanten en Ziekentroosters zullen, boven hnnne bedongen gagie, ook overal, geduurende hunnen dienst, zoo wel te water als te lande, met en nevens de Kooplieden, Schippers, en andere Officieren van de Compagnie, van behoorlyke tafel, en montkosten of rantsoen verzorgt worden: en dien volgens zoo op de Schepen, als Comptoiren of Forten van de Com- *Zullen van tafel en behoorlyke montkosten of rantsoen boven hunne gagie verzorgt worden.*

pagnie, aparte plaatſen tot hunne ruſt, ſtudie en meditatie hebben, en altyt nevens de Kooplieden en andere Officieren getracteert worden, en de Compagnies tafel in de kajuyt genieten in ordre als volgt; eerſt te water of te Scheep, de Koopman, en te lande, de Directeur of Vicecommandeur van de plaats, daar na de Schipper, te water; en te lande, de eerſte of opperſte Koopman in eenig Comptoir; ten derde, de Predikant, zoo 'er een is, zoo niet, de Onderkoopman; ten vierde de Ziekentrooſter; ten vyfde, de Opperſtuurman; en ten laatſte de Sergeanten over de ſoldaaten; of in zulke ordre, als hun voor het afvaaren van de Schepen by de Repreſentanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen gezegt en geordonneert zal worden.

X.

De ongetrouwdèn zullen tien, ende de getrouwden vyftien jaaren verbonden zyn, de Compagnie te dienen.

De Predikanten en Ziekentrooſters zullen gehouden en verbonden zyn, de Compagnie in Indië in hun beroep of vocatie de tyt van tien jaaren te dienen, te verſtaan de ongetrouwden, maar de getrouwden, die met hunne vrouwen en familiën gaan, gelyk alle andere getrouwde Officiers en dienaars van de Compagnie, de tyt van vyftien jaaren, zonder de uyt of wederom reizen daar in te rekenen: behoudens, dat zy, na het verloop van de eerſte vyf jaaren in tractament en gagie zullen worden verhoogt, by aldien en voor zoo veel de Gouverneur Generaal en Raaden van Indië bevinden, derzelver dienſten dit te meriteeren;

X I.

Zullen na expiratie van hun verbant in dienſt mogen continueeren, zonder nieuw verbant te maaken, en met verbeteringe voor twee of drie jaaren gecontinueert worden.

Na de expiratie van welk verbant, de Predikanten en Ziekentrooſters, met conſent van den Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië, of wel van den Vicegouverneur of Directeur van de plaats of andere Raaden, daar zy zyn, in hunnen dienſt op de gagie hun te vooren toegelegt, zoo veel jaaren zullen mogen continueeren, als hun goetdunken zal, zonder als dan gehouden te zyn, zig voor eenige zekere tyt van jaaren wederom te verbinden, dog by aldien zy zig, na de expiratie van de verbonden tyt, nog twee of drie jaaren in dienſt van de Compagnie willen verbinden, zullen zy van vyftien tot twintig guldens ter maant verbetert mogen worden, na dat de reſpective Overheden, ter plaatſe van hunne reſidentie, met hun zullen konnen accordeeren, mits nogthans dat hunne gagie in 't geheel niet zal mogen ſurmonteeren hondert en twintig guldens ter maant.

XII. Be-

XII.

Behoudens, dat het altyt in het vermogen van de Repreſentanten van zyne Hoogheit en verdere Bewinthebberen zal weezen, de Predikanten en Ziekentroosters te rug te ontbieden, zonder gehouden te zyn, van zoodanige opontbiedinge eenige reden te geeven: gelyk ook de Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië dezelven wederom te rugge mogen zenden, en hunnen verderen dienſt opzeggen, naar dat zy, ten dienſte van de Compagnie, ruſte en ſtigtinge van de Kerken in Indië, bevinden zullen te behooren.

Zullen by de Repreſentanten van zyn Hoogheit en verdere Bewinthebberen op ontboden, Als ook by den Gouverneur Generaal opgezonden mogen worden.

XIII.

Indien eenig Predikant of Ziekentrooſter op de reize naar Ooſt Indië, of aldaar binnens lants mogt koomen te ſterven, en een Weduwe, Kint of Kinderen na te laaten, het zy aldaar ofte hier te lande, zullen dezelve Weduw, Kint of Kinderen alsdan niet alleen genieten de gagie tot den doot van den overledenen, maar alzulke Weduw, Kint of Kinderen, die mede op de reize of in Ooſt Indië mogten geweeſt zyn, zullen ook bekwaamlyk, als zy 't begeeren, zonder hunne koſten naar huys gebragt, en voorts in alles getracteert worden, volgens de Reſolutie ter Vergaderinge van de Zeventienen den 30 September 1647, op 't ſtuk van de Predikanten en hunne Weduwen genoomen.

Zullen in Indië of op de reize derwaart koomende te ſterven, hunne weduwen en kinderen zonder hunne koſten naar huys mogen keeren, En voorts in alles getracteert worden, volgens de Reſolutie van de Zeventienen in dato den 30 Sept. 1647.

XIV.

De nagelaaten ſchriften en papieren van de Predikanten en Ziekentrooſters zullen na hun overlyden geinventarizeert, bezegelt en beſlooten aan de Compagnie overgezonden worden.

Hunne nagelaaten ſchriften geinventarizeert aan de Compagnie over te zenden.

XV.

Eindlyk zullen de Predikanten en Ziekentrooſters, in den dienſt van de Compagnie naar Indië vaarende, niet vermogen van de reſpective Clasſes eenige andere Inſtructie, nopens de bedieninge van hun ampt, mede te neemen, dan die geene, die, gelyk hier vooren gezegt is, by eenige Repreſentanten van zyne Hoogheit of andere gecommitteerde Bewinthebberen uyt de reſpective Kameren van de Compagnie, alwaar zy aangenoomen zyn, nevens de Predikanten van hun Clasſis, ondertekent zal weezen, na de welke, en geen andere, zy gehouden zullen weezen, zig te reguleeren.

Zullen geen andere Inſtructie van hun Clasſis mogen mede nemen, dan die by de Repreſentanten van zyne Hoogheit of andere gecommitteerde Bewintbebberen, daar zy aangenomen zyn, mede ondertekent zyn.

Aldus

Aldus gedaan, geordonneert, en gearresteert, ter Vergaderinge van de Zeventienen, representeerende de Generaale Nederlandsche Geoctroyeerde Oost Indische Compagnie, den 12 October 1657. en in den naam van dezelve ondertekent, binnen

Als Representanten van zyne Hoogheit.

Als Bewinthebberen.

Welke bovenstaande Instructie my ondergeschreeven, als
beschcheiden op het Schip, genaamt

wel en distinctlyk voorge-

leezen zynde, heb ik belooft, gelyk ik beloove by deezen, my naar den inhout van dien te zullen reguleeren, mitsgaders de ordres, daar by gegeeven, te zullen nakoomen, en agtervolgen. Actum in

MORGEN GEBED.

O eeuwige, almagtige God en Vader! Gy hebt den aardbodem en de zee met haare baaren, ſtroomen en winden uyt niet geſchapen, en regeert, door uwe almogende kragt, dezelve geduuriglyk in heiligheit en geregtigheit, zoo dat 'er geen ongeluk geſchiedt, nog te lande, nog ter zee, zonder uwen heiligen wille. Wy looven en danken U uyt den gront onzer herten, dat gy den voorleden nagt zoo getrouwlyk voor ons gewaakt hebt, en ons met gezontheit en voorſpoet laat aanſchouwen de klaarheit des tegenwoordigen dags. Wy bidden U: wil ons deezen aanſtaanden dag, mitsgaders alle de dagen onzes leevens, genadiglyk bewaaren voor alle ſchaden naar ziel en ligchaam. Bevryd ons door uwe bermhertigheit voor alle ſchadelyke ſtormwinden, onweder en alle andere zeenooden. Verleen ons goet weder en bekwaamen wint, op dat wy onze aangenoomen reize voorſpoediglyk mogen volbrengen tot uwes naams prys en eere, dienſte onzes Vaderlants, en trooſt der geenen, welken daar aan in het byzonder is gelegen. Bewaar ons insgelyks voor alle gewelt en listige aanſlaagen van booze Christenen, Mahometaanen en Heidenen: en op dat wy zoodanige genade van U verkrygen mogen, wil ons, naar uwe belofte, vergeeven alle onze menigvuldige zonden en misdaaden, om het heilig lyden en bloet vergieten van onzen Zaligmaker Jezus Chriſtus, want zy zyn ons van herte leet. Verſterk ons door uwen heiligen Geeſt, op dat wy door de aanlokkingen der zonden niet verleydt worden, en ons niet begeeven tot ligtvaardigheit, oneerlyk geſprek, tuyſchery, dronkenſchap, misbruyk of lasteringe uwes heiligen Naams, nog ook tot ongeregtigheit, twist, gekyf of vegtery tegen onzen naasten; maar opdat wy, als waare Christenen, ons benaarſtigen, om in de vreeze uwes heiligen Naams, met ſoberheyt, maatigheit en gehoorzaamheit uwer geboden, en der geenen, die over ons gestelt zyn, te leeven. Wil de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, de Heeren Staaten van de reſpective Provintien, zyne Doorlugtige Hoogheit, den Heere Prinſe van Oranje en Naſſau, de Hee-

ren Hoogſtdeszelfs Repreſentanten en de verdere Heeren Bewinthebberen van de Generaale Nederlantſche Ooſt Indiſche Compagnie en de verdere Overigheit, die het U belieft heeft, over ons te ſtellen, genadiglyk bewaaren, verleen hun wysheit en verſtant, op dat zy de ampten, hun bevolen, in uwe Heilige vreeze mogen bedienen tot welſtant hunner onderzaaten. Beſcherm ons Vaderlant, mitsgaders de Landen, Plaatſen en Sterkten van deeze Compagnie, onder het zelve behoorende, neffens haare Scheepen, tegen alle gewelt en aanſlagen onzer vyanden. Wil ons, om de verdiensten van uwen Zoon, Jezus Chriſtus, onzen Zaligmaaker, genadiglyk verhooren, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

AVONT GEBET.

O almagtige, eeuwige God en bermhertige Vader! Gy zyt de Harder en Bewaarder der Christenheit, die nimmermeer ſlaapt nog ſluymert. Wy bekennen, dat onze weetenſchap, waaken en alle onze middelen ganſch te vergeefſch zyn, zoo gy niet zelf voor ons waakt tot onze bewaaringe: wy bidden daarom; wil ons genadiglyk deezen aanſtaanden nagt voor alle ſchade, naar ziel en ligchaam behoeden. Bevrydt ons voor allerlei verderf en nadeelen, die ons door onweder, ſtormwinden of ongezontheit van lugt, zouden mogen overkoomen. Bewaar ons, door uwe almogende kragt, voor alle gewelt en aanſlagen onzer vyanden, opdat wy, met gezontheit en voorſpoet, den dag van morgen mogen aanſchouwen; en overmits gy de donkerheit des nagts geordineert hebt, om te ruſten, gelyk gy de klaarheit des dags hebt geſchaapen, om te arbeiden: zoo bidden wy: geef, dat onze ligchaamen in vrede en ſtilheit rusten mogen. Matig onzen ſlaap, opdat wy dien gebruyken tot nootdruft, en onze zwakke en vermoeide ligchaamen, daar door verſterkt zynde, dies te bekwaamer mogen weezen, om te draagen den laſt van den dag van morgen; en als wy rusten zullen naar den ligchaame, zoo geef, dat onze zielen altyt wakker blyven in uwe liefde en in de liefde tot onzen naaſten, opdat onzen ſlaap tot uwe eere

eere geſchiede. Verligt de oogen onzes verſtants, opdat wy in den nagt der zonden niet ontſlaapen, maar altyt wagten op uwe genade en bermhertigheit. Wy bekennen, dat wy deezen dag niet toegebragt hebben zonder grootlyks tegen u gezondigt te hebben. Wy bidden daarom: wil met uwe groote genade en bermhertigheit, en met de verdiensten van het heilig lyden en ſterven van uwen Zoon Jezus Chriſtus, bedekken onze menigvuldige zonden en overtreedingen, gelyk gy met de donkerheit des nagts alle zaaken op den aartbodem en de zee bedekt, opdat wy, door onze misdaaden, van uwe genade niet verſtooten worden. Wil ons Vaderlant genadiglyk bewaaren. Geef ruſt en trooſt allen kranken, bedroefden en aangevogten herten, door onzen Heere en Zaligmaaker Jezus Christus, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

GEBET
IN
NOOTWEDER.

Bermhertige Godt, genadige Hemelſche Vader! Gy regeert, door uwe alvermogende kragt, alles, wat 'er geſchiedt, boven in den Hemel en beneden op de aarde en op de zee; en dat, als een regtvaardig Regter in heiligheit en geregtigheit. Wy bekennen, dat wy, door onze menigvuldige zonden, allerlei ſtraffen en plaagen verdient hebben en overzulks allen te zamen waardig zyn, door deeze tegenwoordige tempeeſten en onweder te vergaan; maar overmits gy een bermhertig God en een genadig Vader zyt en niet begeert den doot en het verderf der zondaaren, maar veel meer onzer aller bekeeringe en zaligheit, tot welken einde Gy uwen eeniggeboren Zoon in de werelt gezonden hebt, opdat wy, door het waaragtig geloof in zynen heiligen naam eenen vryen toegang zouden

den hebben tot den troon uwer genade. Wy bidden derhalve, dat gy ons, om het heilig lyden van uwen Zoon Jezus Christus, onzen Zaligmaaker, genadiglyk wilt vergeeven onze menigvuldige zonden, misdaaden en overtreedingen, want zy zyn ons van herte leet. Bewaar ons en ons schip en goederen genadiglyk in dit tegenwoordige nootweder: stil de stormwinden en de baaren: geef ons voorzigtigheit en goeden raat, en wapen ons met een manlyk en onvertsaagt herte, opdat wy, uyt deeze tegenwoordige perykelen en gevaaren, door uwe groote bermhertigheit verlost weezende, nieuwe oorzaake mogen hebben om U van herte te danken over uwe heerlyke weldaaden. Verhoor ons, ô bermhertige God en Vader, om de verdiensten van uwen lieven Zoon, Jezus Christus, die ons aldus heeft bevolen te bidden:

Onze Vader, &c.

EEN

DANKZEGGING.

bermhertige God en Hemelsche Vader! ontsteek onze herten en open ons den mont, op dat wy U met vuurigheit looven en danken mogen voor alle uwe heerlyke weldaaden, die zo menigerlei zyn, dat het ons onmogelyk is, die te verhaalen; gelyk wy U van herte danken, omdat gy ons zoo genadiglyk uyt het voorgaande nootweder en gevaarlykheit des doots met behoudenisse van schip en goederen verlost hebt. Wy bidden U, ô getrouwe God en genadige Vader! wil ons en onze schepen behouden in uwe Godlyke bewaaringe, op dat wy, door uwen genadigen zegen, onzen aangevangen schipvaart tot uwes heiligen naams eere en dienst onzes Vaderlants, voorspoediglyk volbrengen mogen. Verhoor ons, ô almagtige God en bermhartige Vader! om het heilig lyden en sterven van uwen Zoon, Jezus Christus, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

DANK-

DANKZEGGING TOT GOD,

Als de ſchepen zullen gekoomen zyn voorby de droogten van *Abrolho.*

O almagtige, bermhertige God en Vader! wy danken en looven U van ganſchen herte voor uwe heerlyke en menigvuldige weldaaden, die gy ons zoo lange tyt hebt beweezen en nog geduuriglyk bewyst, als onder anderen, dat gy ons en onze ſchepen zoo genadiglyk tot op deezen tegenwoordigen dag bewaart hebt, zoo dat wy door uwen genadigen zegen onzen aangevangen zeevaart dus verre voorſpoediglyk volbragt hebben, dat wy gekoomen zyn voorby de droogten van Abrolho. Wy bidden, ô bermhertige God en Vader! dat gy ons en onze ſchepen voor alle verderf en ſchade voortaan genadiglyk wilt bewaaren. verleen ons meer en meer goeden wint en bekwaam weeder. beſcherm ons tegen alle listige aanſlagen en openbaar gewelt der heidenen, Mahometaanen en booze Christenen. geef ons voorzigtigheit, goeden raat en naarſtigheit en wapen ons met ſtantvastige manlyke herten, opdat wy door een ligtvaardig vertrouwen, ſlapheit en flaauwhertigheit, ons zelven niet brengen in ſchade en zwaarigheit. verleen uwen Godlyken zegen over onze verdere reize, mitsgaders den handel van deeze Compagnie, dat dezelve met wysheit en beleit, en voorſpoediglyk mag worden volvoert, tot uwes naams prys en eere en tot dienſt van ons Vaderlant. En op dat wy dit alles van uw verkrygen mogen, zoo bidden wy, dat gy ons genadiglyk wilt vergeeven onze menigvuldige zonden en misdaaden, om het heilig lyden en ſterven van uwen Zoon, Jezus Chriſtus, on-

onzen Zaligmaker, want zy zyn ons van herte leet. Verhoor ons, ô getrouwe God en Hemelſche Vader! om de verdienſten van denzelven uwen Zoon, die ons aldus heeft leeren bidden:

Onze Vader, &c.

